

„E JELBEN GYŐZNI FOGSZ!”

Egyháztörténeti kiállítás 2013.

2013-ban a Nagy Konstantin római császár által kibocsátott ún. milánói ediktum, a keresztények számára szabad vallásgyakorlást biztosító dokumentum 1700. évfordulójára emlékeznek világszerte. 1993-ban – éppen húsz éve – adta ki II. János Pál pápa „*Hungarorum Gens*” kezdetű bulláját, amelyben, az egyházmegyei határok országos módosításának részeként megszületett a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye. A Kalocsai Érseki Könyvtár idei időszaki kiállítása mindkét jeles évfordulóról megemlékezik.

Látogatóink a kiállított dokumentumokon keresztül megismerhetik a keresztényüldözések korától kezdve az egyház történetének elmúlt évszázadait. A milánói ediktum kiadását évszázadokon át tartó keresztényüldözés előzte meg. Cesareai Euszebiusz ókori történetíró forrásértékű munkájában részletesen beszámol az első századok keresztényüldözéseiről. A gyűjtemény 15. századi Euszebiusz-kódexét számos festett iniciálé díszíti. A kódex mellett 17-18. századi rézmetszetekkel illusztrált kötetek sorakoznak erről a korszakról, többek között a *Roma subterrannae* c. 1659-ben megjelent mű, mely az őskeresztények gyülekezőhelyeinek, a katakombáknak egyik első képes ismertetője.

Nagy Konstantin tette törvényessé a kereszténység gyakorlását a Római Birodalomban, eltörölve az üldöztetéseket. A nyolcadik századra a kereszténység jól láthatóan vezető vallássá vált Európában és a környező területeken, és megkezdő-

dött a megszilárdulás időszaka. A kiállításban számos 16-17. századi ábrázolás látható Nagy Konstantinról, többek között Hubert Goltzius német grafikus, történész 1557-ben megjelent munkája a császár képmásával. A római császárokat ábrázoló metszeteket az eredeti érmék felkutatása után készítette. A színezett fametszeteket időrendi sorrendben helyezte el, s mindegyik római császárról írt egy életrajzot elsősorban latin nyelven, de kiadta azokat németül, franciául és olaszul is. Goltzius könyve mellett az 1493-ban Nürnbergben megjelent Schedel-féle Világkrónika kézzel színezett fametszetén Konstantinápoly látképe csodálható meg.

A Nagy Konstantint követő évszázadokban a kereszténység elterjedt a Római Birodalom területén. A kiállítás számos hitértítő apostolnak, többek között Szent Patrik, Szent Kolumbán, Szent Márton személyének állít emléket. Jacobus de Voragine domonkos szerzetes *Arany legenda*jában olvasható a szentek életrajza. A könyv népszerűsége a középkorban minden képzeletet fölülmúlt, szinte minden európai nyelvre lefordították. A középkor iránt érdeklődő számára a *Legenda aurea* hatalmas, évezredes kultúrkincset közvetít. A híres mű 1488-as nürnbergi és az 1521-es strassburgi kiadása is látható.

A középkor világát és könyvművészetét átfogóan reprezentálják a kiállításban látható kódexek. A 13. században másolták mindössze pár milliméteres betűkkel hártavékony pergamenre a *Biblia latina*-t. A gyűjtemény egyik legértékesebb kézírata

Szent Pál leveleinek Petrus Lombardus 12. századi párizsi érsek kommentárjával ellátott, aranyozott iniciálékkal gazdagon díszített példánya.

Ez a kommentár ma már csupán néhány könyvtár feltve őrzött és kisszámú tudós által olvasott kincse. A könyvtáralapító Patachich Ádám érsek egy bécsi aukción vásárolta a könyvtár egyik legszebb pergamenkódexét. A 15. századi Zsoltároskönyvet gazdagon díszítették aranyozott iniciálékkal és kisméretű szövegközi képekkel, miniatúrákkal.

Az újkor elején hatalmas lendülettel megindult hitterjesztői tevékenység előfeltételeit a nagy földrajzi felfedezések teremtték meg. A könyvtár térképgyűjteményének ritka darabjai szemléletesen mutatják be az újonnan felfedezett földrészeket. Látogatóink megcsodálhatják a térképészettörténet ritka gyöngyszemeit, többek között Girolamo Ruscelli Geográfájának 1564-es világtérképét, Honterus János *Kozmográfiai bevezetőjének* szív alakú világábrázolását 1558-ból, vagy a nagyméretű atlaszok közül Gerardus Mercator, Abraham Ortelius, Nicolaus Sanson mappáit.

Theodor de Bry flamand rézmetsző műhelyében a 16. sz. végén jelent meg az *America* című többkötetes gyűjtemény magas színvonalú metszetekkel. Bartolomeo de Las Casas spanyol domkonk szerzetes művei a kor értékes dokumentumai, a spanyol gyarmatosítás kezdeteinek legfontosabb forrásai. Kiállított művében a spanyol és portugál hódítók kegyetlenkedéseiről számolt be.

A kiállításban számos dokumentum állít emléket a különböző szerzetesrendek missziós tevékenységének. A jezsuiták,

valamint a kolduló rendek tagjai rendkívüli nehézségeket, sokszor emberfeletti áldozatokat, gyakran a vértanúhalált is vállalva terjesztették a keresztény hitet a távoli földrészekben. A hit terjesztéséhez használt különféle pl. kínai, hindusztán, tatár nyelvű Szentírások mellett páli nyelvű pálmalevelekre másolt buddhista meditatációs könyvbe is betekinthez az érdeklődő. Az egzotikus kéziratot Ceylon szigetén jezsuita misszionáriusok vásárolták a 16. században. Xavéri Szent Ferenc 1549-ben érkezett meg Japánba, ettől számítják a kereszténység elterjedését a szigetországban. A Japán missziók történetébe Xavéri Szent Ferenc levelei, Arnoldus Montanus útkönyvei, valamint 17-18. századi illusztrációk, térképek adnak bepillantást. A Miatyánk tibeti nyelvű fordítását Kanyó Gyula kalocsai pap másolta le, a kéziratos kötetben 254 különböző nyelvű változata olvasható.

A kiállításban helyet kaptak a Kalocsai Érsekség történetét bemutató dokumentumok. Az érsekséget alapító Szent István királyról, a koronát hozó Asztrik érsekről, a szent koronáról metszetekkel illusztrált leírások, Heltai Gáspár 1575-ben és Antonio Bonfini 1545-ben kiadott krónikái. Az érsekség történetét Katona István jezsuita történetíró 1800-ban megjelent két-kötetes munkájában foglalta össze. Katona István becses kéziratai mellett az egyházmegye első nyomtatásban megjelent térképe látható 1801-ből.

Az egyháztörténeti kiállítás az ország egyik legszebb könyvtártermében, Patachich Ádám érsek 18. századi barokk olvasótermében **2013. április 1. és 2013. december 31. között** tekinthető meg (hétfő kivételével naponta 9.00-17.00 óráig).

Fischerné Grócz Zita
Főszékesegyházi Könyvtár, Kalocsa